

ADVIES WERKGROEP IDENTITEIT

SVOL

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

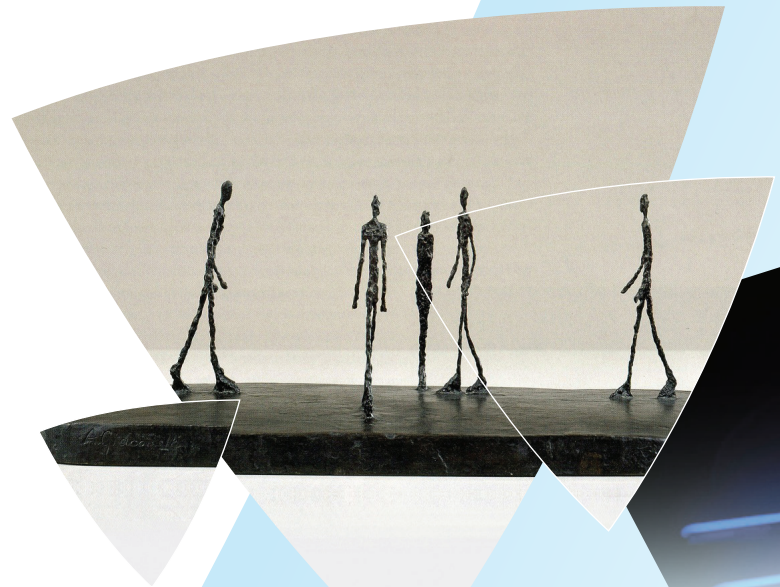
Inleiding

De werkgroep Identiteit heeft de afgelopen maanden hard gewerkt aan de volgende opdracht:
“Een beleidsnotitie opstellen waarin staat aangegeven ‘Hoe om te gaan met Identiteit in de twee Clusters?’.
De reeds door de GMR geaccordeerde notitie met betrekking tot identiteit (12 mei 2011) ligt aan de basis van deze beleidsnotitie”.

Deze beleidsnotitie wordt nu als advies aan het bestuur en directieraad voorgelegd.
Het proces van overleg laat zich als volgt omschrijven: vanuit de tegenstellingen in denken en doen is in een open sfeer met elkaar gesproken. Hetgeen past bij het volgende citaat van Reinier Sonneveld, dat hij tijdens de Paasviering 2015 op Arcus uitsprak:

“In een goed gesprek houd je niet alles in het vage. Je bent niet zo algemeen dat je het overal wel mee eens bent en dat niemand zich aan je kan storen. Nee, een werkelijke dialoog is: zelf iets vinden en dan samen op zoek. Dan kun je iets van die ander leren, maar het kan evengoed dat je het niet eens wordt. En dat is niet erg. In een goed gesprek is dat een mogelijkheid en is dat prima. Dat is tolerantie. Tolerantie is niet: zelf niets vinden en het overal mee eens zijn, nee, tolerantie is zelf fervent iets vinden en toch met een ander omgaan die iets heel anders vindt. Tolerantie is niet het opgeven van je identiteit, maar dat gewoon rustig volhouden, en intussen bereid zijn samen verder te komen – ook als je het oneens bent én blijft”

In dit advies wordt in paragraaf 1 een omschrijving gegeven van wat de werkgroep verstaat onder Identiteit. In paragraaf 2 wordt ingegaan op de uitgangspunten die onder het vormgeven van aandacht voor Identiteit moeten liggen. Paragraaf 3 gaat in op de relatie tussen aandacht voor Identiteit en de drie R'n (Respect, Ruimte en Resultaat), die in de contourennota staan opgenomen als centrale waarden van de SVOL en op de relatie tussen Identiteit en de drie basistaken van onderwijs namelijk Kwalificerend, Socialiserend en Persoonsvormend. In paragraaf 4 wordt ingegaan op het wel of niet verplicht stellen van het curriculum voor Identiteit voor alle leerlingen en in paragraaf 5 wordt dit als voorbeeld uitgewerkt in een jaarplan. Paragraaf 6 gaat in op het borgen van aandacht voor Identiteit voor de twee Clusters.

Trust Yourself

De werkgroep bestond uit de volgende leden:

NAAM

Filip-Wim Lindeman
Barry Lommen
Imke Schopmeijer
Anouk Lagcher
Sandra Grootenboer
Anja Schagen
Dion Posthumus
Henk Haan
Dorien Brons
Bareld Barelds
Ineke Dekker
Sabrina van Rijn
Danel Amstelveen

MAILADRES

fw.lindeman@isg-arcus.nl
b.lommen@svol.nl
ischopmeijer@sgl.nl
alagcher@sgl.nl
sgrootenboer@sgl.nl
anja.schagen@upcmail.nl
dion.posthumus35@gmail.com
henk.haan3@icloud.com
d.brons@isg-arcus.nl
b.barelds@isg-arcus.nl
i.dekker@isg-arcus.nl
info@sabbies.nl
danjayeli@hotmail.com

LOCATIE

Arcus
SVOL
SGL
SGL
SGL
SGL-ouder
SGL-leerling
Rietlanden-ouder
ISG Arcus
ISG Arcus
ISG Arcus
ISG Arcus-ouder
ISG Arcus-leerling

Identiteit/Mensvorming

Als wij praten over Identiteit dan hebben wij het over identiteit van de twee clusters in een brede betekenis.

Dit betekent dat hieronder valt: aandacht voor religie, zingelevingsvraagstukken, sociale vaardigheden en burgerschapskunde. In de uitgangspunten die wij geformuleerd hebben wordt dit verder uitgewerkt.

De term “Mensvorming” werd binnen de werkgroep vaak genoemd daar waar het ging om aandacht geven aan Identiteit.

De werkgroep voelt zich gesteund door het advies dat het Platform 2032 uitbrengt naar aanleiding van een oproep van staatssecretaris Sander Dekker om met de mensen in Nederland in gesprek te gaan over hoe ons toekomstig onderwijs er uit zou moeten komen te zien. Citaat uit het Hooflijn advies van het Platform 2032:

“Leerlingen leren omgaan met vrijheid en verantwoordelijkheid en over de grenzen heen te kijken.

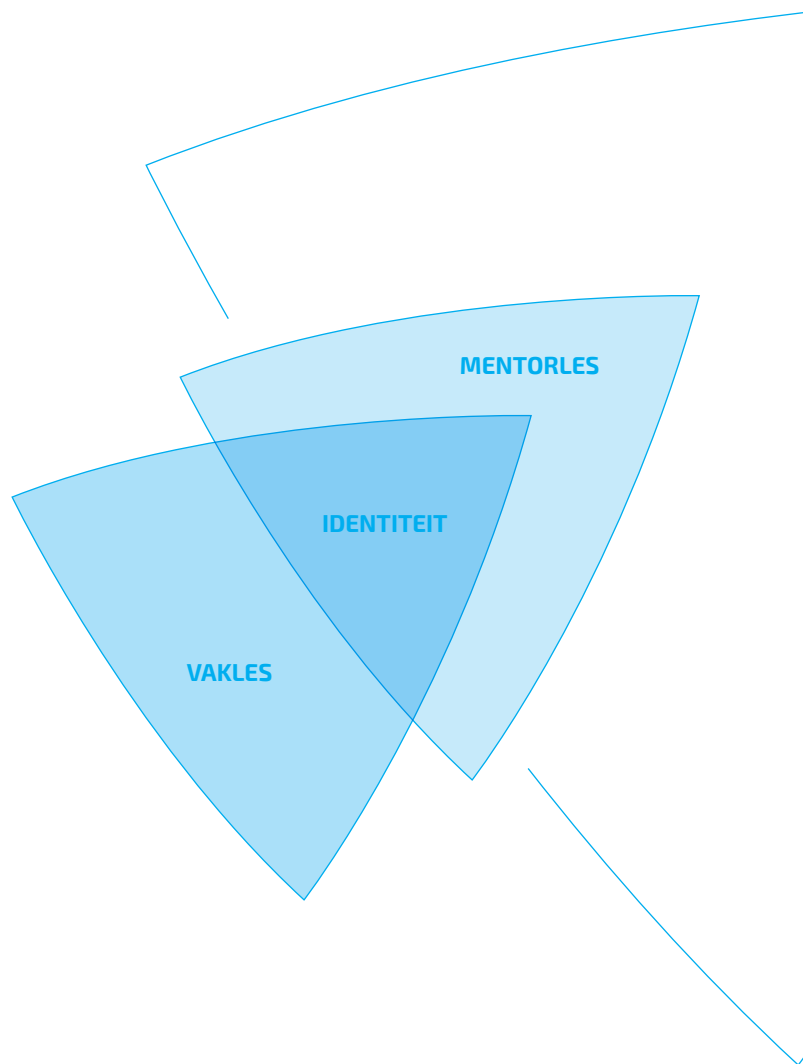
De culturele diversiteit in de samenleving wordt steeds groter. Tegelijk is sprake van individualisering: burgers ontnemen hun identiteit steeds minder aan hun godsdienst. Op welke waarden baseren ze hun doen en denken? Het onderwijs van de toekomst besteedt niet alleen aandacht aan de waarden van de Nederlandse samenleving en het voortbestaan van de rechtsstaat. Het brengt leerlingen ook sociale vaardigheden bij, evenals kennis van en begrip voor andere culturen. In het toekomstige onderwijs ligt de nadruk meer dan nu op leren deelnemen aan de democratische samenleving en respect voor elkaar hebben”

Uitgangspunten aandacht voor identiteit in de twee clusters

De werkgroep is tot de volgende uitgangspunten gekomen die als onderligger moeten dienen om binnen de clusters aandacht te geven aan Identiteit. De uitgangspunten die genoemd zijn in de notitie met betrekking tot Identiteit van 12 mei 2011 (en met instemming van de GMR is vastgesteld), zijn hierin opgenomen.

- Er is aandacht voor verschillen en overeenkomsten tussen leerlingen/ouders en medewerkers binnen en buiten de lessen. Elkaar begrijpen en begrip (leren) hebben voor elkaar, voor ieders eigenheid, is hierbij belangrijk.
- Er is aandacht voor (actuele) zaken die in de wereld rondom ons (stad, regio, land, wereld) gebeuren.
- Wij leveren een bijdrage aan de gemeenschap.
- Er is aandacht voor identiteit in de lessen, in lesvervangende activiteiten, in naschools activiteiten en in interscholair activiteiten.
- Aandacht voor Identiteit wordt niet alleen door school geregisseerd, maar ook door het individu zelf.
- Aandacht voor kunst en cultuur werkt verbindend en is dus een uitstekende invalshoek om aandacht voor identiteit te hebben.
- Aandacht voor identiteit betekent aandacht voor het ontmoeten van elkaar. Hoe je elkaar ontmoet en op welke momenten, zegt iets over de identiteit van een school.
- Aandacht voor identiteit betekent aandacht voor (sociale) veiligheid op school.
- We herkennen de drie hoofdtaken van onderwijs (kwalificerend, socialiserend en persoonsvormend) in het aandacht hebben voor identiteit.
- We herkennen de drie R'n, verwoord als centrale waarden van de SVOL (aandacht voor respect, ruimte en resultaat), in het aandacht hebben voor identiteit
- Identiteit kan aandacht krijgen in aparte vakken/activiteiten/keuzewerktijd, maar ook in het curriculum van andere vakken/mentorlessen

Identiteit gezien vanuit de drie R'n en de drie hoofdtaken van het onderwijs

Een van de uitgangspunten zoals vastgesteld in paragraaf 2 is de volgende:

- **We herkennen de drie R'n, verwoord als centrale waarden van de SVOL (aandacht voor respect, ruimte en resultaat), in het aandacht hebben voor identiteit**

Ruimte, Respect en Resultaat, de drie centrale waarden, van waaruit de SVOL aan haar onderwijsontwikkeling wil werken, zijn zeker ook van toepassing op de aandacht voor identiteit binnen de clusters. Door kennis te maken met andere overtuigingen en levenswijzen, door het opdoen van kennis over elkaar en het beter leren begrijpen van elkaar, ontstaat begrip voor elkaar en elkaars overtuiging. Als resultaat ontstaat er juist dan de ruimte om jezelf te ontdekken en te zijn, met respect voor de ander. Ook hier voelen we ons gesteund door het Platform Onderwijs2032:

Vaardig, waardig en aardig

Het Platform Onderwijs2032 onderschrijft de bovenstaande kenmerken (door de werkgroep Identiteit vertaald als Ruimte, Respect en Resultaat). Om ze een plek in het Nederlandse onderwijs te geven, moet dat onderwijs naar de mening van het platform anders worden ingevuld. Dan kan het leerlingen begeleiden in hun ontwikkeling tot zelfstandige volwassenen die behalve vaardig ook waardig en aardig zijn voor zichzelf en hun omgeving. Het platform pleit voor samenhangend onderwijs waarin leerlingen een solide gemeenschappelijk basis krijgen, die ze op grond van hun persoonlijke capaciteiten en interesses verdiepen en verbreden.

Het onderwijs kent drie gelijkwaardige hoofdtaken, verwoord als kwalificerend, socialiserend en persoonsvormend. Naast het stimuleren om een passend diploma te halen, is het de taak van het onderwijs om leerlingen te leren volwaardig deel te nemen aan de maatschappij en leerlingen te helpen hun eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen. We leren hen op basis hiervan hun keuzes te maken. Juist in de vormgeving van de mix van deze taken in ons aanbod speelt aandacht voor identiteit een grote rol: het zoeken en vinden van evenwicht tussen deze drie taken. Bij het uitbrengen van dit advies kan de werkgroep niet anders dan opnieuw citeren uit het advies van het Platform Onderwijs2032:

Maatschappelijke en sociale vaardigheid

Burgerschap moet een prominentere positie in de vaste kern krijgen, vindt het Platform. Dat betekent meer aandacht voor sociale vaardigheden, vooral het tonen van respect voor anderen. Daarnaast dient het onderwijs leerlingen meer kennis van de rechtsstaat, democratische waarden en mensenrechten bij te brengen. Ze krijgen een beeld van de werking van de samenleving in hun wijk, regio, land en in de wereld. Ook krijgen ze inzicht in de manieren waarop ze daaraan kunnen bijdragen. In een cultureel diverse samenleving, waarin het belang van traditionele verbanden is teruggedrongen, is het nodig dat het onderwijs daar meer aandacht aan besteedt.

Op dit moment doen Nederlandse scholen, in vergelijking met scholen in andere landen, relatief weinig aan burgerschap. Ze zijn verplicht er aandacht aan te besteden, maar het blijkt lastig om burgerschap in de praktijk goed in te vullen. Het Platform vindt het daarom belangrijk dat de overheid de kern ervan concreet beschrijft. Scholen krijgen daarmee houvast en weten waaraan ze moeten voldoen. Ze kunnen er vervolgens zelf een invulling aan geven die past bij hun visie op onderwijs.

Identiteit op de lessentabel

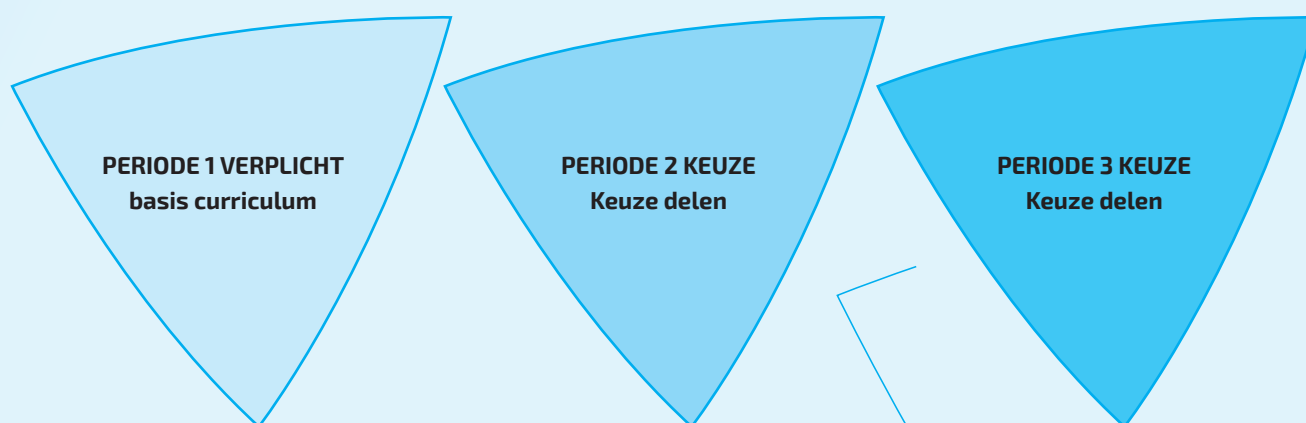
Vanuit het gezamenlijk vaststellen van de uitgangspunten, verankerd in de drie R'n (ruimte, respect en resultaat) en de drie hoofdtaken van het onderwijs (kwalificerend, socialiserend en persoonsvormend) is de werkgroep gekomen tot de keuze, om identiteit vorm te geven in een leergebied. Aan Identiteit wordt in principe in alle vakken (met name ook mentorlessen) aandacht gegeven.

Binnen het leergebied 'Mensvorming' bieden we een verplicht basiscurriculum aan voor elke leerling. Zo krijgen de leerlingen een gezamenlijke basis. Daarna kiezen leerlingen voor een gedifferentieerd aanbod in zogenaamde keuzedelen. Voorbeelden van aan te bieden keuzes zijn: Levensbeschouwing, Filosofie, Journalistiek, Leren Denken, enz.

In een hierna te vormen werkgroep bestaande uit medewerkers, ouders en leerlingen wordt een kader voor het hele curriculum van het basisdeel en keuzedelen uitgewerkt. De docenten die de vakken

binnen het leergebied 'Mensvorming' aanbieden stellen vervolgens op basis hiervan de inhoud van het curriculum voor het verplichte basisdeel en de keuzedelen op. De uiteindelijke lengte van het curriculum van het verplichte basisdeel, zal voor een groot deel bepaald worden door de inhoud hiervan. Het verplichte deel en de keuzedelen worden aangeboden in de vorm van thema's. De thema's voor de keuzedelen kunnen gelijk aan elkaar zijn, maar worden vanuit een andere invalshoek benaderd. Leerlingen kunnen na een nog vast te stellen periode wisselen van keuzedeel. Per niveau kan de uitwerking verschillen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

Ook hier voelt de werkgroep zich gesteund door het advies van het Platform Onderwijs2032. Hieronder een volgend citaat hieruit:

Maatschappelijke en sociale vaardigheid

Burgerschap moet een prominentere positie in de vaste kern krijgen, vindt het Platform. Dat betekent meer aandacht voor sociale vaardigheden, vooral het tonen van respect voor anderen. Daarnaast dient het onderwijs leerlingen meer kennis van de rechtsstaat, democratische waarden en mensenrechten bij te brengen. Ze krijgen een beeld van de werking van de samenleving in hun wijk, regio, land en in de wereld. Ook krijgen ze inzicht in de manieren waarop ze daaraan kunnen bijdragen. In een cultureel diverse samenleving, waarin het belang van traditionele verbanden is teruggedrongen, is het nodig dat het onderwijs daar meer aandacht aan besteedt. Op dit moment doen Nederlandse scholen, in vergelijking met scholen in

andere landen, relatief weinig aan burgerschap. Ze zijn verplicht er aandacht aan te besteden, maar het blijkt lastig om burgerschap in de praktijk goed in te vullen. Het Platform vindt het daarom belangrijk dat de overheid de kern ervan concreet beschrijft. Scholen krijgen daarmee houvast en weten waaraan ze moeten voldoen. Ze kunnen er vervolgens zelf een invulling aan geven die past bij hun visie op onderwijs.

Advies werkgroep Identiteit

Zoals al eerder aangegeven is omgaan met identiteit niet voorbehouden aan het leergebied Mensvorming, maar verdient dit aandacht in alle vakken, met name ook mentorlessen.

Voorbeelden van thema's die binnen Mensvorming, maar ook in andere lessen vormgegeven zouden kunnen worden zijn:

- Een thema rondom verantwoord gebruik van social media
- Een thema: waarom leer je, doel van je leven, zingeving
- Thema's als : relaties, liefde, seksualiteit, culturele verschillen in gewoontes/huwelijk/opvoeding

Vanzelfsprekend is deze lijst niet uitputtend, hij zal verder uitgewerkt worden door de werkgroep die zich met invulling van vak en keuzedelen gaat bezighouden.

Een mogelijke uitwerking in een voorbeeld “Activiteitenprogramma”

In dit hoofdstuk worden twee van de in hoofdstuk 2 vastgestelde uitgangspunten nader uitgewerkt.

- Er is aandacht voor identiteit in de lessen, in lesvervangende activiteiten, in naschoolse activiteiten en in interscholair activiteiten
- Aandacht voor identiteit betekent aandacht voor het ontmoeten van elkaar. Hoe je elkaar ontmoet en op welke momenten, zegt iets over de identiteit van een school

Het is goed om vooraf aan te geven dat dit hoofdstuk slechts bedoeld is als illustratie, om een beeld te geven van een mogelijke uitwerking. Hoe deze uitwerking er in de praktijk uit gaat zien, is onder meer afhankelijk van de verdere ontwikkeling van de beide clusters en van de invulling die de nog in te stellen werkgroep hieraan gaat geven.

We maken onderscheid in lesvervangende activiteiten en naschoolse activiteiten. Bij lesvervangende activiteiten wordt het dagelijks rooster onderbroken voor een of meerdere activiteiten waaraan leerlingen, mogelijk via een keuzemodel, verplicht deelnemen. Naschoolse activiteiten zijn voor leerlingen vrijwillig maar geven wel kleur aan de school. Voor beide soorten activiteiten geldt dat zij, afhankelijk van hun inhoud georganiseerd kunnen worden op clusterniveau dan wel op interscholair niveau.

LESVERVANGEND:	NASCHOOLS:	INTERSCHOLAIR:
• Projecten zoals de vredesweek • Excursies naar Rome/Berlijn/ Parijs/ Londen/etc. • Projectweek rondom bedrijven en beroepen (waarbij ouders helpen) • CKV-dag: dans en drum, Mengelmoes • Projectweek voor Kerst, Lichtjesfeest, etc.	• Bezinning in een klooster • Sportactiviteiten • School langer toegankelijk voor “clubs” van/voor en door leerlingen • Stilte ruimte (Gebeds-, Meditatie ruimte) • Bezoeken van levensbeschouwelijke instellingen • Gala, Cultuurfestival	• Een aantal van hiernaast genoemde zaken • Goede-doel-actie • Voorstellingen: cultureel festival/musical • Kerst: gezamenlijk jaar afsluiten, afsluiting keuze-programma’s • Programma rond muziek uit verschillende culturen • Schoolfeest eind van het jaar

Aan deze opsomming van mogelijkheden voor leerlingen zouden we voor medewerkers nog graag het volgende willen toevoegen: Voor medewerkers zou het hebben van één medewerkerskamer de gezamenlijkheid benadrukken en goed zijn voor de identiteitsontwikkeling binnen de scholen. Het vergemakkelijkt de noodzakelijke ontmoeting. Regelmatig contact tussen medewerkers van beide clusters is wat de werkgroep betreft ook nodig.

Borging van identiteit in de twee clusters

De werkgroep stelt voor om, na de start van de clusters, een commissie "Identiteit" in het leven te roepen, die samen met de schoolleidingen zorg draagt voor het borgen van aandacht voor Identiteit. Dit gebeurt mede op basis van de genoemde uitgangspunten uit paragraaf 2 van dit advies en het "basiscurriculum" dat door de werkgroep/vakgroep is omschreven als onderlegger voor het verplichte deel en de keuzedelen voor lessen "Mensvorming" (zie paragraaf 4).

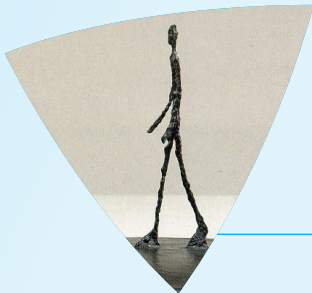
In de commissie Identiteit zullen in ieder geval uit beide clusters een ouder, een leerling, een medewerker, iemand uit de schoolleiding en een vertegenwoordiger van het leergebied Mensvorming plaatsnemen.

Illustratieverantwoording

Voorblad: Antony Gormley, Exposure

Pagina 2: Alberto Giacometti, City square

Pagina 3: Tracey Emin, Trust Yourself

Pagina 4: Lotta Blokker, Hommage to Käthe Kollwitz

Pagina 8: Rene Magritte, La reproduction interdite

Pagina 10: Tsuyoshi Tane, Light is Time

Stichting voor Voortgezet Onderwijs
Lelystad

www.svol.nl